

Valsts pārbaudes darbi
2022./2023. m.g.

Latviešu valoda un literatūra

Augstākais mācību
satura apguves
līmenis

CENTRALIZĒTĀ EKSĀMENA
PROGRAMMA

Latviešu valoda un literatūra

Augstākais mācību satura apguves līmenis

Centralizētā eksāmena programma

Saturs

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts	2
2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa	2
2.2. Satura modulis	4
2.3. Izziņas darbības līmenis	5
3. Eksāmena darba uzbūve	5
4. Piekļuves nosacījumi	7
5. Nepieciešamo resursu nodrošinājums	8
6. Vērtēšanas kārtība un kritēriji	8
7. Palīg līdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā	9
Pielikumi	10
1.pielikums. 2.daļa. Tekstu analīze. Vērtēšanas kritēriji	10
2. pielikums. Piekļuves nosacījumu materiālu vērtēšanas kritēriji	15
Esejas vērtēšanas kritēriji	15
Teksta analīzes snieguma apraksts	17
Diskusiju foruma snieguma apraksts	192
Jaunrades darba snieguma apraksts	24

1. Centralizētā eksāmena mērķis un adresāts

Centralizētā eksāmena (turpmāk – eksāmens) mērķis ir novērtēt skolēnu sniegumu atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” (turpmāk – standarts) 2. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti valodu mācību jomā. I. Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti latviešu valodā” un 4. pielikumam “Plānotie skolēnam sasniedzamie rezultāti kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā” augstākajā mācību satura apguves līmenī, identificēt un izvērtēt, cik lielā mērā ir apgūti plānotie sasniedzamie rezultāti (turpmāk – SR).

Eksāmena adresāts – skolēni, kuri ir apguvuši latviešu valodas mācību jomas (valodu joma) un kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas sasniedzamos rezultātus augstākajā mācību satura apguves līmenī (standarta 2. pielikums).

2. Vērtēšanas saturs

Valsts pārbaudes darba vērtēšanas saturs raksturots trīs kategorijās:

- 1) sasniedzamo rezultātu veids un grupa;
- 2) satura modulis;
- 3) izziņas darbības līmenis.

2.1. Sasniedzamo rezultātu veids un grupa

Skolēnam plānotie sasniedzamie rezultāti ir apkopoti šādos SR veidos:

- zināšanas un izpratne;
- prasmju grupas;
- zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija;
- ieradumi.

Katram SR veidam ir norādītas SR grupas, kuras aptver standartā noteikto mācību saturu un tiek vērtētas eksāmenā (1. tabula).

Zināšanu un izpratnes daļā tiek pārbaudīta skolēna izpratne par dažādiem latviešu valodas paveidiem (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, to mijiedarbību un izpaušmi tekstā, kā arī zināšanas par daudzveidīgiem kultūras faktiem (tekstiem), kultūras zīmēm un simboliem, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus. Eksāmena uzdevumos tiek pārbaudīta arī skolēna izpratne par analizējamā teksta tēmas aktualitāti, nolūku un iedarbīgumu, teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām un specifiskajiem valodas līdzekļiem, kas raksturo autora individuālo stilu.

Prasmju apguvi raksturo SR grupas – argumentēšana un valodas kvalitāte. Argumentēšanā tiek vērtēta skolēna prasme formulēt skaidrus un precīzus apgalvojumus, pierādīt tos ar precīziem, pamatotiem un iederīgiem pierādījumiem, kā arī formulēt pamatodus, argumentētus secinājumus, regulējot savu lingvistisko uzvedību. Tiek vērtēta arī prasme precīzi lietot jomas terminoloģiju. Otrā

prasmju grupa ir valodas kvalitāte, kurā tiek pārbaudīta skolēna prasme veidot leksiski, gramatiski, stilistiski pilnvērtīgu tekstu, kas rakstu formā atbilst ortogrāfijas un interpunkcijas normām.

Nozīmīgs SR veids ir jaunrade, kas īstenojas eksāmenā kā zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija. Šajā sasniedzamo rezultātu veidā tiek pārbaudīta gan skolēna izpratne par teksta veidošanas strukturālajiem, mākslinieciskajiem, stilistiskajiem nosacījumiem, gan arī prasme veidot strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, viendabīgu tekstu un izvēlēties stilistiski iederīgus un iedarbīgus izteiksmes līdzekļus, nebaidoties eksperimentēt un piedāvāt oriģinālus risinājumus, iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus.

Īpašs SR veids ir ieradumi. Tā kā ieradumu vērtēšanai nozīmīgi ir novērot skolēna darbību ilgākā laikposmā, eksāmenā ieradumi netiek novērtēti tiešā veidā. Tomēr mācību procesā mērķtiecīgi veidoti ieradumi nozīmīgi ietekmē skolēnu sniegumu eksāmenā, piemēram, skolēna spēja regulāri kontrolēt savas valodas kvalitāti un iederību noteiktā situācijā, kā arī ieradums stilizēt tekstu, izmantojot savdabīgus vārdus vai gramatiskos līdzekļus, apzinoties, ka valoda raksturo cilvēka identitāti, tādējādi skolēna ieradumus eksāmenā vērtē netieši, integrējot šo vērtējumu noteiktos prasmju kritērijos.

1. tabula. Sasniedzamo rezultātu veidi, grupas un to īpatsvars eksāmenā

Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
Zināšanas un izpratne	<ul style="list-style-type: none"> • Zina, izprot un raksturo dažādus latviešu valodas paveidus (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālos stilus, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskos izteiksmes līdzekļus, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā. • Zina, izprot, raksturo daudzveidīgus, nozīmīgus kultūras faktus (tekstus), kultūras zīmes un simbolus, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, raksturo to kontekstuālo nozīmi. • Izprot un raksturo sabiedrībā aktuālos diskursus par valodas un kultūras jautājumiem. • Izprot un raksturo teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskās īpatnības. • Izprot un raksturo valodas līdzekļus, kas raksturīgi autora individuālajam stilam. 	43
Prasmju grupas	<p>Argumentēšana:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formulē skaidrus un precīzus apgalvojumus, kas pilnībā atbilst analizējamam tematam, pieteiktajai problēmai vai jautājumam un ir saistīti ar tekstu un kontekstu; • paskaidro un pierāda izteiktos apgalvojumus, izmantojot konkrētus faktus un piemērus; 	15

	<ul style="list-style-type: none"> • formulē pamatodus, argumentētus secinājumus un spriež par tiem, regulējot savu lingvistisko uzvedību un ievērojot ētikas normas; • precīzi lieto jomas terminoloģiju. 	
Sasniedzamo rezultātu veids un grupa		Īpatsvars (%)
	<p>Valodas kvalitāte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • veido tekstu, kurā vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski prasmīgi izvēlēts; • veido pilnvērtīgu teksta gramatisko (morfoloģisko un sintaktisko) un ortogrāfisko noformējumu, kas atbilst komunikatīvajam nolūkam; • veido tekstu atbilstoši latviešu literārās valodas interpunkcijai. 	21
Zināšanu, izpratnes un prasmju kombinācija	<p>Jaunrade:</p> <ul style="list-style-type: none"> • radoši strukturē tekstu atbilstoši nolūkam, saturam un izvēlētajā žanra prasībām; • veido strukturāli un kompozicionāli pārdomātu, pabeigtu apjomam atbilstošu tekstu, kurā radoši izmantoti kompozīcijas paņēmieni, formas eksperimenti; • veido stilistiski pārdomātu tekstu, kurā īstenots viendabīgs autora individuālais stils, izvēlas stilistiski iederīgus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus; • īsteno oriģinalitāti, radoši iekļaujot tekstā patstāvīgus spriedumus, kas atspoguļo personisko pieredzi. 	21

2.2. Satura modulis

Eksāmena saturs ir organizēts saskaņā ar mācību satura būtiskākajiem pamatjēdzieniem jeb lielajām idejām, kas veido obligātā mācību satura strukturālo ietvaru. Valodu mācību jomas lielās idejas ir ietvars, kas akcentē valodas būtību, lingvistisko daudzveidību un saikni ar valodas lietotāja identitāti, savukārt kultūras izpratnes un pašizpausmes mākslā mācību jomas lielās idejas ir vērstas uz indivīda radošo izaugsmi un intelektuālās, estētiskās un emocionālās pieredzes veidošanu. Eksāmenā ir iekļauti šādi satura moduļa vienumi:

- dažādi latviešu valodas paveidi (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālie stili, tiem raksturīgās pazīmes un tipiskie izteiksmes līdzekļi, kā arī to mijiedarbība un izpausme tekstā;

- daudzveidīgi, nozīmīgi kultūras fakti (teksti), kultūras zīmes un simboli, kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus, to kontekstuālā nozīme, interpretācija un transformācija laikmetīgajā mākslā;
- sabiedrībā aktuālie diskursi par valodas un kultūras jautājumiem – tekstā pieteiktās tēmas izpratne, aktualitāte un problemātika;
- teksta nolūks un iedarbīgums, kā arī teksta struktūra un kompozīcija, žanriskās īpatnības;
- valodas līdzekļi, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Eksāmena saturs ir veidots, ņemot vērā vairākus mācību satura un pieejas akcentus.

- Eksāmena saturs veidots, integrējot tajā sasaisti ar vispārējās vidējās izglītības saturu kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā, proti, latviešu literatūras materiālu izmantošanu un analīzi. Skolēnam tiek piedāvāti dažādu funkcionālo stilu teksti, tomēr lielāks īpatsvars ir daiļliteratūras tekstu izvēlei, lai skolēns varētu labāk fokusēties uz aktuāliem kultūras, literatūras vai valodniecības procesiem, kā arī teksta tematu, nolūku, aktualitāti, mērķtiecīgi izvēlētajiem valodas līdzekļiem u. tml. Dažos uzdevumu nosacījumos ir iekļauti jautājumi, kas vidējās izglītības posmā tiek apgūti starpdisciplināri.
- Eksāmena saturiskais kopums tiek pārbaudīts kompleksi, to nodrošina uzdevumu nosacījumi, kā arī uzdevumu izpildē izvēlētie analīzes teksti, kuriem ir jābūt gan žanriski, gan stilistiski, gan saturiski, gan lingvistiski daudzveidīgiem.

2.3. Izziņas darbības līmenis

Skolēna zināšanas, prasmes un kompetences tiek vērtētas, izmantojot kognitīvās jeb izziņas darbības līmeņus atbilstoši *SOLO (Structure of Observed Learning Outcomes)* jeb novēroto mācīšanās rezultātu taksonomijai, kurā skolēna sniegums tiek raksturots, analizējot ideju jeb struktūrelementu skaitu un saišu kvalitāti starp šiem struktūrelementiem. Eksāmena uzdevumu nosacījumos skolēnu izziņas darbības līmenis tiek pārbaudīts kompleksi. Eksāmena 1. daļā tiek pārbaudītas skolēna zināšanas un prasmes I (identificēšana, noteikšana) un II (raksturošana, klasificēšana) izziņas darbības līmenī, savukārt 2. daļā ir vērsta uz III (analizēšana, vērtēšana) un IV (sintezēšana, pārradīšana) izziņas darbības līmeņa aktualizāciju, jo skolēns veido radošu tekstu rakstos, kurā īsteno saturisko struktūrelementu lietojumu paplašinātā abstrakcijā jaunā kontekstā.

3. Eksāmena darba uzbūve

Eksāmenam ir divas daļas:

1. daļa – zināšanu un teksta izpratnes tests (rakstos),
2. daļa – tekstu analīze (rakstos).

2.tabula. Eksāmena daļās iegūstamais punktu skaits un īpatsvars

Daļa	Uzdevumu skaits	Maksimālais punktu skaits	Daļas īpatsvars (%)	Izpildes laiks (min)
1. daļa. Zināšanu un teksta izpratnes tests	20	20	25	70*
2. daļa. Tekstu analīze	1	60	75	180
Kopā	21	80	100	240

* 60 minūtes testa veikšanai un 10 minūtes atbilžu lapas aizpildīšanai

Eksāmenam ir viens variants.

1. daļa. Zināšanu un teksta izpratnes tests

Eksāmena 1.daļā skolēnam tiek piedāvāti divi iepriekš nezināmi teksti vai to fragmenti (turpmāk – teksti). Tekstu apjoms ir 400–800 vārdu. Piedāvātie teksti ir tematiski saistīti, bet žanriski atšķirīgi, viens no piedāvātajiem tekstiem ir daiļliteratūras teksts. Piedāvātie tekstu komplekti var būt kompilēti žanriski dažādi, piemēram, 1) daiļliteratūras teksts un publicistikas teksts; 2) daiļliteratūras teksts un populārzinātnisks teksts; 3) daiļliteratūras teksts un recenzija u.tml. Piedāvātie analīzes teksti tematiski ir saistāmi ar padziļinātā kursa “Latviešu valoda un literatūra II” programmas paraugā piedāvātajiem saturiskajiem tematiem:

- teksts un indivīds,
- teksts un sociālās grupas,
- teksts un vara,
- teksts un valodas attīstība,
- teksts un tulkojums,
- folkloras teksts un mūsdienu literatūra.

Eksāmenā izmanto tekstu oriģinālus, kurus atbilstoši eksāmena nosacījumiem var īsināt, teksti pamatā ir rakstīti literārajā valodā un var ietvert dažādu nacionālās valodas paveidu (sociolekts, reģiolekts, profesiolekts u. tml.) pazīmes. Tekstos ir ietverti daudzveidīgi valodas līdzekļi, lai tos var analizēt gan no semantiskā, gan no strukturālā, gan no stilistiskā viedokļa. Teksti aptver vairāku latviešu valodas paveidu pazīmes, ir saistīti ar kādu kultūrai būtisku laikmetu vai reģionu, par ko liecina tekstos identificējamās kultūras zīmes, artefakti, simboli, varoņi, ieradumi, rituāli u.tml., tajos pietiekami spilgti izpaužas autora individuālais stils dažādos valodas līmeņos.

1. daļā visiem skolēniem tiek piedāvāts viens tekstu fragmentu komplekts. 1. daļas sākumā katrs skolēns saņem izdrukāto tekstu fragmentu komplektu, katrs teksts ir izdrukāts uz atsevišķas lapas. Skolēnam tiek dots laiks iepazīties ar tekstu saturu un izpildīt daudzizvēļu jautājumu testu, kurā ir 20 jautājumu par piedāvātajiem tekstu fragmentiem un ar to saturu saistītu kontekstu. Tests sastāv no

daudzizvēļu jautājumiem, kam ir sagatavoti vairāki atbilžu varianti, un skolēns atbilstoši katra uzdevuma nosacījumiem izvēlas precīzāko, iederīgāko atbildi.

Testā tiek iekļauti jautājumi par:

- tekstu fragmentos ietvertajiem latviešu valodas paveidiem (literārā valoda, sociolekti, reģiolekti) un funkcionālajiem stiliem, tiem raksturīgajām pazīmēm un tipiskajiem izteiksmes līdzekļiem, kā arī to mijiedarbību un izpausmi tekstā;
- daudzveidīgiem, nozīmīgiem kultūras faktiem, kultūras zīmēm un simboliem, kas ir minēti tekstu fragmentos un kas raksturo dažādus kultūrvēsturiskos periodus un reģionus;
- sabiedrībā aktuāliem diskursiem – teksta fragmentos pieteiktās tēmas izpratni, aktualitāti un problemātiku;
 - teksta nolūku un iedarbīgumu, kā arī teksta struktūru un kompozīciju, žanriskajām īpatnībām;
- valodas līdzekļiem, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Jautājumu īpatsvars nav noteikts, tas ir atkarīgs no piedāvāto tekstu satura. Testā pēc iespējas ir pārstāvēti visi iepriekš uzskaitītie satura vienumi vismaz vienā jautājumā.

1. daļas izpildes laiks ir 60 minūtes un 10 minūtes izvēlēto atbilžu atzīmēšanai atbilžu lapā.

Eksāmena 1. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana.

2. daļa. Tekstu analīze

Skolēns raksta tekstu analīzi (apjoms – 500–600 vārdu), kurā salīdzina divus tekstus, ar kuriem jau ir strādājis eksāmena 1.daļā. Tekstu var stilistiski un žanriski variēt, tomēr analīzes tekstam ir jābūt rakstītam literārajā valodā. Tekstu analīzes forma un struktūra ir brīva, tomēr ir jāievēro tekstveides principi un tajā ir jāiekļauj visi satura vienumi, kas ir iekļauti uzdevuma nosacījumā:

- temats, aktualitāte un problemātika,
- kultūras fakti/zīmes/simboli kultūrvēsturiskā konteksta interpretācijā,
- sasaiste ar citiem kultūras faktiem ārpus piedāvātajiem tekstiem,
- tekstu kompozīcija, žanriskās īpatnības,
- autora stilam tipiskie valodas līdzekļi analizējamajos tekstos.

Tekstu analīzes uzdevumu kopējais izpildes laiks ir 180 minūtes.

Eksāmena 2. daļā tiek vērtēti šādi SR veidi:

- zināšanas un izpratne;
- argumentēšana;
- valodas kvalitāte;
- jaunrade.

4. Piekļuves nosacījumi

Lai kārtotu eksāmenu, skolēnam jāizpilda piekļuves nosacījumu prasības – jāapliecina prasmju apguve atbilstoši augstākā apguves līmeņa kursa saturam, kuras ir sarežģīti novērtēt eksāmena norises laikā.

Padziļinātā kursa programmas apguves laikā skolēnam katra temata apgūvē jāizpilda trīs rakstveida uzdevumi atbilstoši katra temata specifikai – teksta analīze, recenzija, eseja, jaunrades darbs, diskusiju forums un salīdzinošā tekstu analīze. Skolēns izvēlas trīs rakstu darbus, ko augšupielādēt Valsts pārbaudījumu informācijas sistēmā (turpmāk – VPS). No izstrādātajiem rakstveida uzdevumiem skolēns nedrīkst augšupielādēt salīdzinošo tekstu analīzi, jo līdzīgs uzdevums ir iekļauts eksāmenā. Augšupielādēto skolēna darbu atbilstību noteiktiem kritērijiem (2.pielikums) un apguves līmenim apliecina izglītības iestādes vadītāja norīkots skolotājs, kurš veic attiecīgu ierakstu VPS. Skolēna darbi tiek vērtēti summatīvi atbilstoši izglītības iestādē spēkā esošajai skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtībai. Vērtējums katrā skolēna darbā nedrīkst būt zemāks par četrām ballēm un, aprēķinot trīs darbu vidējo vērtējumu atbilstoši izglītības iestādē spēkā esošajai skolēnu mācību sasniegumu vērtēšanas kārtībai, skolotājs šo vidējo vērtējumu ievada VPS.

Piekļuves materiālus no 2023. gada 1. marta, bet ne vēlāk kā astoņas nedēļas pirms eksāmena norises skolēns augšupielādē Valsts pārbaudījumu informācijas sistēmā (<https://eksameni.vps.gov.lv>) Informatīvais materiāls par kārtību, kā augšupielādēt piekļuves materiālus, būs pieejams no 1. marta VPS lietotāju atbalsta dienesta tīmekļvietnē (<https://atbalsts.refined.site/space/VPS>).

Pedagogs materiālus izvērtē un ne vēlāk kā sešas nedēļas pirms eksāmena norises dienas vērtējumu ievada VPS. Izglītojamais eksāmenu drīkst kārtot, ja vērtējums par piekļuves materiālu nav zemāks par četrām ballēm.

Izglītojamie, kuri eksāmenu kārtos augstskolā, piekļuves materiālus neiesniedz.

5. Nepieciešamo resursu nodrošinājums

Eksāmenam nav nepieciešams tehniskais nodrošinājums.

6. Vērtēšanas kārtība un kritēriji

Katra eksāmena daļa tiek vērtēta atsevišķi, izmantojot noteiktu punktu skaitu un katram uzdevumam pielāgotu snieguma līmeņu aprakstu, kas ir izstrādāts, pamatojoties uz mācību priekšmeta programmā iekļauto vispārīgo snieguma līmeņu aprakstu. Aprakstā strukturēti četri snieguma līmeņi: pirmajā līmenī skolēns spēj identificēt un raksturot prasītos saturiskos elementus katru atsevišķi vai daļu no tiem, neveidojot kopsakarības starp tiem; otrajā līmenī skolēns spēj identificēt, vispārināti un stereotipiski raksturot tipiskās satura elementu pazīmes, spēj tās grupēt un klasificēt; trešajā līmenī skolēns spēj analizēt un sintezēt dažādus satura elementus, kā arī spēj izvērtēt to lietderību un kontekstuālo iedarību; ceturtajā līmenī skolēns apzinās, izvērtē un interpretē satura elementus jaunā kontekstā, iesaistot radošu un oriģinālu pieeju, kā arī piedāvājot plašāku kontekstuālu skatījumu.

Katrai eksāmena daļai ir paredzēts noteikts punktu skaits, visu daļu kopējais maksimālais punktu skaits ir 80 punktu (2. tabula).

Skolēna snieguma rezultātus eksāmenā – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā un iegūto punktu summu pret noteiktu SR veidu vai grupu – izsaka procentuālajā novērtējumā. Kopumā aptuveni 15–20% eksāmenā iekļauto testelementu reprezentē minimālo

prasību kopumu. Šo prasību izpilde apliecina skolēna spēju izmantot galvenās valoddarbības prasmes, kā arī formulēt savu viedokli, demonstrējot valodas kā domāšanas līdzekļa un saziņas līdzekļa funkciju, izceļot valodas individualitāti un atbilstmi literārajām normām.

1.daļā jeb zināšanu un teksta izpratnes daļā skolēns var iegūt 20 punktus, izvēloties vienu pareizo atbildi no piedāvātajām katrā testa uzdevumā un atzīmējot atbildes atbilžu lapā.

2.daļas jeb tekstu analīzes daļā vērtēšanai izmanto 15 vērtēšanas kritērijus (1.pielikums), kur dots papildu skaidrojums kritēriju “Vārdu krājums”, “Gramatikas normas” un “Ortogrāfijas normas” kļūdu grupēšanai un vienotai vērtēšanai.

Skolēna snieguma rezultātus eksāmenā – iegūto punktu summu visā darbā, iegūto punktu summu katrā daļā – izsaka procentuālajā novērtējumā.

Atbilstoši Ministru kabineta 2019. gada 3. septembra noteikumu Nr. 416 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības programmu paraugiem” 25.¹1. punktam – valsts pārbaudes darbā vērtējums nav iegūts, ja darba kopvērtējums 2022./2023. mācību gadā ir mazāks nekā 10 procenti.

7. Palīglīdzekļi, kurus atļauts izmantot eksāmena laikā

Eksāmenā nav paredzēts izmantot palīglīdzekļus.

Darbs veicams ar tumši zilu vai melnu pildspalvu.

Eksāmena 1. un 2.daļas izpildes laikā tekstu lapās, kas nav jāiesniedz vērtēšanai, skolēns drīkst veikt pasvītrojumus vai citas piezīmes, izmantojot krāsu zīmuļus vai flomāsterus.

Ja darbā izmanto citātu, nepieciešams norādīt tā autoru.

Pie izglītojamiem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, viedtālrunis, viedpulkstenis u.c. saziņas un informācijas apmaiņas līdzekļi), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

Pielikumi

1.pielikums. 2.daļa. Tekstu analīze. Vērtēšanas kritēriji

Zināšanas un izpratne

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I (1 punkts)	II (2 punkti)	III (3 punkti)	IV (4 punkti)
Kultūras fakti/ zīmes/ simboli, to kontekstuālā nozīme	Daļa no tekstā lietotajiem kultūras faktiem/ zīmēm/ simboliem ir identificēta.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir identificēti, ir vispārīgi iezīmēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/ zīmes/ simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu.	Nozīmīgākie tekstā lietotie kultūras fakti/zīmes/simboli ir raksturoti, ir analizēta to saikne ar noteiktu kultūrvēsturisko kontekstu, piedāvāts salīdzinājums ar citiem kultūras faktiem/zīmēm/simboliem plašākā kontekstā.
Temata izpratne	Temats ir formulēts, bet nav raksturots vai raksturots virspusīgi.	Temats ir formulēts, taču satura izklāstā sašaurināts vai paplašināts.	Temats ir formulēts un pietiekami raksturots teksta saturā.	Temats ir formulēts, pietiekami raksturots un saistīts ar kādu sabiedrībā būtisku problēmu.
Žanrs un tekstu kompozīcija	Žanrs ir nosaukts, bet nav raksturots, kompozīcijas elementi nav aplūkoti.	Žanrs ir nosaukts un vispārīgi raksturots, pieminēti atsevišķi kompozīcijas elementi.	Žanrs ir nosaukts un minētas raksturīgas pazīmes, tekstu kompozīcija ir izprasta, analizēta.	Žanrs ir nosaukts un precīzi raksturots, tekstu kompozīcija ir izprasta, izanalizēta un izvērtēta.
Autora valodas stils	Ir nosaukti vispārīgi izteiksmes līdzekļi, kas neraksturo autora valodas stilu.	Ir nosaukti un vispārīgi, stereotipiski raksturoti autora izteiksmes līdzekļi.	Raksturoti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.	Prasmīgi raksturoti un vērtēti dažādi valodas līdzekļi, kas ir tipiski autora valodai.

Argumentēšana

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I (1 punkts)	II (2 punkti)	III (3 punkti)	IV (4 punkti)
Apgalvojumu formulēšana	Formulēti apgalvojumi, kas nav saistīti ar tematu, pieteikto problēmu.	Formulēti vispārīgi vai sašaurināti apgalvojumi, kas daļēji atbilst tematam, pieteiktajai problēmai.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas atbilst tematam, pieteiktajai problēmai.	Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pārliecinoši atbilst tematam, pieteiktajai problēmai.
Argumentu pierādīšana	Argumenti pierādīti ar vienpusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.	Argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi.	Argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un pēc nepieciešamības papildinot ar savu pieredzi.
Jomas terminoloģija	Jomas termini tekstā nav izmantoti iederīgi.	Jomas termini tekstā izmantoti nepārliecinoši, trūkst precizitātes.	Jomas termini tekstā izmantoti pārsvarā iederīgi.	Jomas termini tekstā izmantoti precīzi.

Valodas kvalitāte

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I (1 punkts)	II (2 punkti)	III (3 punkti)	IV (4 punkti)
Vārdu krājums** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu	Vārdu krājums vienvērtīgs, neprecīzs, tas apgrūtina teksta uztveri. 6-10* kļūdas.	Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atsevišķas vārdu izvēles neprecizitātes, tas neapgrūtina teksta uztveri. 3-5 kļūdas.	Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs. 1-2 kļūdas.	Vārdu krājums ir funkcionāli un semantiski precīzs, pārdomāts, daudzveidīgs (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>). Nav kļūdu.
Gramatikas normas** 16 un vairāk kļūdu – 0 punktu	11 -15* kļūdas.	6–10 kļūdas.	3–5 kļūdas.	Ievēroti vārdu veidošanas, vārdu formu, teikumu veidošanas, daļu attieksmju nosacījumi. 0–2 kļūdas.
Ortogrāfijas normas** *11 un vairāk kļūdu – 0 punktu	6 - 10* kļūdas.	3 – 5 kļūdas.	1 – 2 kļūdas.	Nav kļūdu.
Interpunkcijas normas** *16 un vairāk kļūdu – 0 punktu	11 – 15* kļūdas.	6 -10 kļūdas.	3 – 5 kļūdas.	0 – 2 kļūdas.

Tekstveide

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I (1 punkts)	II (2 punkti)	III (3 punkti)	IV (4 punkti)
Teksta struktūra	Teksta struktūra nav ievērota: dalījums rindkopās ir neprecīzs, nepārdomāts vai/un haotisks.	Teksta struktūra ievērota daļēji: dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvēsta; trūkst tematiskas pārejas starp teksta daļām.	Teksta struktūra ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.	Teksta struktūra ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir precīzi tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.
Tekstu salīdzināšana	Teksti analizēti atsevišķi, tie nav salīdzināti.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās vai atšķirīgās tekstu pazīmes.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas gan kopīgās, gan atšķirīgās tekstu pazīmes.	Teksti ir salīdzināti, raksturotas kopīgās un atšķirīgās tekstu pazīmes, piedāvājot sasaisti ar citiem kultūras faktiem ārpus piedāvātajiem tekstiem.
Teksta stilistika	Tekstā nav ievērots vienots valodas stils.	Vienots valodas stils ir ievērots daļēji: izteiksmes līdzekļu izvēle nav pārdomāta.	Vienots valodas stils ir ievērots: izteiksmes līdzekļi ir pārsvarā mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi.	Vienots valodas stils ir ievērots: izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, iederīgi un iedarbīgi.
Teksta originalitāte	1 punkts Teksts ir stereotipisks un šablonisks.	2 punkti Kādā no teksta daļām ir ietverta autora personiskā pieredze.	3 punkti Tekstā izpaužas autora personiskā pieredze.	4 punkti Tekstā pārliecinoši izpaužas autora individualitāte.

Atbildi nevērtē, ja:

- uzdevums nav izpildīts;
- darbs nav salasāms;
- darbā vērojamas plaģiāta pazīmes;
- darbā ir lasāmi cilvēka cieņu aizskaroši izteikumi.

Vārdu krājuma kļūdu veidi**	Gramatikas normu kļūdu veidi**	Ortogrāfijas normu kļūdu veidi**
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vārda nozīmes neizpratne/neatbilstošas nozīmes vārds. ✓ Neatbilstošs tās pašas vārdšķiras vārds. ✓ Kalkēts vārds. ✓ Vārds svešvalodā. ✓ Liekvārdība, vienas saknes vārdu pārmērīgs atkārtojums. ✓ Valodas stilam neatbilstošs vārds. ✓ Neloģiski izteikumi, saturiski neloģisks teikums. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Neprecīzi piedēkļi/priedēkļi. ✓ Salīdzinājuma formas. ✓ Noteiktā/nenoteiktā galotne. ✓ Neprecīzs locījums/skaitlis/dzimte. ✓ Darbības vārda formu neprecīzs lietojums. ✓ Vārdu formveidošanas kļūdas. ✓ Kļūdas prievārdu, saikļu lietošanā (ka/kad; jeb). ✓ Nepamatota personas un laiku maiņa. ✓ Nepamatoti izlaists vārds teikumā. ✓ Nepamatoti atdalīti un nepareizi novietoti palīgteikumi, kļūdas sintaktisko saistījumu izveidē. ✓ Nepilnīgi, nepabeigti teikumi, neloģiska vārdu secība teikumā. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nav ievērota latviešu valodas vārdu pareizrakstība (īso un garo patskaņu, divskaņu pareizrakstība vārdos un vārdformās, pareizs līdzskaņu lietojums vārdu saknē, galotnē un vārdformās, priedēkļu un piedēkļu lietojums vārdos un vārdformās, diakritiskās zīmes trūkums). ✓ Nav ievēroti literārās valodas vēsturisko miju nosacījumi. ✓ Kopā/šķirti rakstāmi vārdi. ✓ Lielo sākumburtu lietošana saliktajos nosaukumos, īpašvārdu rakstība. ✓ Svešvārdu pareizrakstība, cittautu īpašvārdu atveide. ✓ Vārdu saīsināšana. ✓ Vārdu dalīšana pārņemšanai jaunā rindā. ✓ Neuzmanības kļūdas (izlaisti/lieki/pārstatīti burti, trūkst galotnes utt.). ✓ Latviešu valodas alfabētam neatbilstošu burtu lietojums.

2. pielikums. Piekļuves nosacījumu materiālu vērtēšanas kritēriji

Esejas vērtēšanas kritēriji

Vērtēšanas kritērijs	Snieguma apraksts, punkti			
	I	II	III	IV
1. Temata atklāsme	1-2 punkti Temats atklāts virspusīgi, vērojama novirze no temata; temata aktualitāte un problēma pieminēta vispārīgi, frāžaini.	3-4 punkti Temats ir daļēji atklāts – tas ir sašaurināts vai paplašināts; temata aktualitāte un problēma ir nosaukta, trūkst loģiska pamatojuma un personiskā vērtējuma.	5-6 punkti Temats ir izprasts un pietiekami izvērst; temata aktualitāte un problēma ir loģiski pamatota; ir patstāvīgi spriedumi, kas ietver personisko vērtējumu.	7-8 punkti Temats ir izprasts un oriģināli izvērst; temata aktualitāte un problēma ir skaidra, loģiski pamatota; patstāvīgi spriedumi izriet no personiskās pieredzes, kas atklāj autora vērtību sistēmu, var būt arī netipisks skatījums.
2. Argumentēšana	1-2 punkti Formulēti apgalvojumi, kas nav saistīti ar tematu vai pieteikto problēmu; argumenti pierādīti ar vienaspusējiem spriedumiem, kas pamatā balstīti uz savu pieredzi, nevis precīziem faktiem.	3-4 punkti Formulēti vispārīgi vai sašaurināti apgalvojumi, kas daļēji atbilst tematam, pieteiktajai problēmai; argumenti pamatoti ar vairākiem pierādījumiem, izmantojot gan vispārīgus, nekonkrētus, arī neprecīzus faktus, gan savu pieredzi.	5-6 punkti Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas atbilst tematam, pieteiktajai problēmai; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot precīzus faktus, kas pēc nepieciešamības papildināti arī ar savu pieredzi.	7-8 punkti Formulēti skaidri un precīzi apgalvojumi, kas pārliecinoši atbilst tematam, pieteiktajai problēmai; argumenti pamatoti ar precīziem un iederīgiem pierādījumiem, izmantojot mērķtiecīgi izvēlētos faktus, tos vispārinot un pēc nepieciešamības papildinot ar savu pieredzi.
3. Teksta struktūra	1 punkts Teksta struktūra nav ievērota; dalījums rindkopās neprecīzs, nepārdomāts vai/un haotisks.	2 punkti Teksta struktūra daļēji atbilst žanram; dalījums rindkopās ir nepilnīgs – kāda rindkopa ir pārāk īsa vai pārāk izvērsta; trūkst tematiskas pārejas.	3 punkti Teksta struktūra pamatā atbilst žanram; teksta uzbūve ir loģiska un skaidri uztverama, teksta daļas ir daļēji tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.	4 punkti Teksta struktūra atbilst žanram; teksta uzbūve ir loģiska un mērķtiecīga, teksta daļas ir tematiski saistītas; ir ievērots dalījums rindkopās.

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2022./2023.m.g.

4. Teksta apjoms	–	1 punkts Teksts daļēji atbilst prasītajam apjomam – (151-250) *kļūdu skaitu reizina ar 2	2 punkti Teksts atbilst prasītajam apjomam. * <i>Pārsniegts apjoms neietekmē vērtējumu</i>	–
5. Teksta stilistika	1 punkts Teksta stils nav ievērots; izteiksmes līdzekļi haotiski.	2 punkti Teksta stils ievērots daļēji; izteiksmes līdzekļi ir stilistiski atbilstoši, to izvēlē nav vērojams mērķtiecīgs nolūks.	3 punkti Teksta stils ir ievērots; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi izvēlēti, stilistiski iederīgi.	4 punkti Teksts stils ir pārdomāts; izteiksmes līdzekļi ir mērķtiecīgi, stilistiski iederīgi un iedarbīgi.
6. Individualitāte, radošums	1 punkts Teksts ir šablonisks, frāžains, trafarets, bezpersonisks.	2 punkts Tekstā ir vērojamas individualitātes un/vai radošuma izpausmes.	3 punkti Tekstā izpaužas autora individualitāte un/vai radošums.	4 punkti Tekstā meistarīgi izpaužas autora individualitāte un/vai radošums.
7. Vārdu krājums	1 punkts Vārdu krājums vienveidīgs, tas apgrūtina teksta uztveri.	2 punkti Vārdu krājums ir pietiekams, ir vērojamas atkāpes no valodas stila, tas neapgrūtina teksta uztveri.	3 punkti Vārdu krājums ir pārdomāts, funkcionāli un semantiski precīzs.	4 punkti Vārdu krājums ir pārdomāts, daudzveidīgs, funkcionāli un semantiski precīzs (<i>individuālā valodas stila pazīmes</i>).
8. Gramatikas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti 1–2 kļūdas.	4 punkti Ievērotas vārdu veidošanas, vārdu formu, teikumu veidošanas, daļu attieksmes nosacījumi. Nav kļūdu.
9. Ortogrāfijas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti 1–2 kļūdas.	4 punkti Nav kļūdu.
10. Interpunkcijas normas	1 punkts 6 -10 kļūdas.	2 punkti 3–5 kļūdas.	3 punkti 1–2 kļūdas.	4 punkti Nav kļūdu.

Teksta analīzes snieguma apraksts

Kritērijs/līmenis	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Izvēlētā teksta temata raksturojums	Irniecīga izpratne par teksta tematu, aktualitāte ir pieminēta, raksturota nepilnīgi. Nav izpratnes par temata kontekstuālu aktualitāti.	Ir izprasts izvēlētā teksta temats un daļēji raksturota aktualitāte. Nav izmantots tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir pilnībā izprasts izvēlētā teksta temats, raksturota aktualitāte. Ir izmantots arī tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir padziļināti izprasts izvēlētā teksta temats, ir padziļināti raksturota aktualitāte, izceļot gan tās būtiskākos aspektus, gan kontekstuālo raksturojumu citu kultūrfaktu kontekstā. Ir izmantots padziļināts salīdzinājums ar citām tēmām.
Izvēlētā teksta satura izpratne	Irniecīga izpratne par teksta saturu, ir dots pārskats par tekstu, nevis tā analīze. Teksta apraksts atklāj daļēju izpratni par teksta žanru, nav izpratnes par teksta nolūku un kontekstuālo iedarbību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir daļēji izprasts, ir analizēti teksta satura būtiskie aspekti, bet nav pievērsta uzmanība detaļām. Teksta analīze atklāj daļēju izpratni par teksta žanru un nolūku, nav izpratnes par teksta kontekstuālo iedarbību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir izprasts, ir analizēts gan teksta satura būtiskie aspekti, gan arī pievērsta uzmanība detaļās niansētai informācijai. Teksta analīze atklāj izpratni par teksta žanru un nolūku, kā arī kontekstuālo iedarbību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir izprasts, ir analizēts gan teksta satura būtiskie aspekti, gan arī pievērsta uzmanība detaļās niansētai informācijai, turklāt tām ir piedāvāts kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citiem līdzīgiem kultūras faktiem. Teksta analīze atklāj izpratni par teksta žanru un nolūku, un tā ir papildināta ar salīdzinošu raksturojumu, minot citus līdzīgus vai atšķirīgus piemērus.
Izpratne par izvēlētā teksta struktūru un izmantotajiem izteiksmes līdzekļiem	Ir vāja teksta struktūras izpratne, nespēj identificēt un pilnvērtīgi aprakstīt izvēlētā teksta sastāvdaļas. Arī izmantoto izteiksmes līdzekļu analīze ir vāja – nav pamanītas tekstā būtiskās pazīmes, nav izprastas izteiksmes līdzekļu iedarbības iespējas.	Ir daļēja teksta struktūras izpratne, teksta struktūras sastāvdaļu apraksts ir shematisks, nav aprakstīta izvēlētā teksta specifika. Tekstā izmantotie mākslinieciskie elementi pamanīti un aprakstīti daļēji un nepilnīgi, nav analizēta to iedarbības iespēja kontekstā.	Ir laba teksta struktūras izpratne; teksts tiek analizēts, koncentrējoties uz jautājumiem par konkrētā izvēlētā teksta struktūru un raksturojot gan saturu, gan struktūras, gan mākslinieciskos elementus, prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas.	Ir teicama teksta struktūras izpratne, padziļināti pievērsta uzmanība arī struktūras niansēm. Teksts tiek teicami analizēts gan saturu, gan struktūras, gan māksliniecisko izteiksmes līdzekļu ziņā, piedāvāts kontekstuāls salīdzinājums ar citiem līdzīgiem vai atšķirīgiem piemēriem. Prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas, kā arī piedāvāts vērtējošs viedoklis par pilnveides un daudzveidības iespējām.

Skolēna veidotais analīzes teksts				
Prasme izmantot faktus un argumentus veidotajā analīzes tekstā	Darbā ir izmantota vāja argumentācija, netiek izmantoti konkrēti fakti un piemēri, bet gan aprakstošas, neskaidras frāzes un subjektīvi, nepamatoti minējumi bez analītiskas pieejas.	Darbā ir izmantota pietiekama argumentācija, kas balstīta gan uz subjektīviem vērojumiem, gan uz atsevišķiem faktiem, trūkst priekšstata par recenzijas autora viedokļa pamatotību.	Analīzes tekstā ir prasmīgi izmantots argumentēts viedoklis, kā pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētām atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski vērtēt viedokli, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem.	Analīzes tekstā ir teicami izmantots argumentēts viedoklis, kura pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri, kā arī tiek demonstrēta prasme kritiski vērtēt izmantoto avotu informāciju, salīdzinot kontekstuāli dažādus informācijas avotus. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētām atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski analītiski vērtēt savu un citu izteiktos viedokļus, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem.
Veidotā analīzes teksta organizācija (kompozīcija un domas attīstība)	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta vāji. Analīzē uzsvars likts pārsvarā tikai uz vienu elementu. Teksta struktūra ir nepilnīga, nav līdzsvara starp analīzes daļām. Nav izprotams autora viedoklis.	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta nepilnīgi. Tekstā nav līdzsvara starp analīzes daļām, ir izvēsta vai sašaurināta kāda analīzes daļa. Autora viedoklis ir formulēts, tomēr tas ir neskaidrs, balstīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs	Darba struktūra un domas attīstība ir labi organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi. Tekstā ir ievērots līdzsvars starp analīzes daļām, tās ir loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Analīzē labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	Darba struktūra un domas attīstība ir teicami organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi, kā arī rūpīgi izstrādātas detaļas. Teksta sastāvdaļas ir līdzsvarotas, loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Analīzē pārliecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
Veidotā analīzes teksta valoda	Valoda retos gadījumos ir skaidra, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta, veidojot savu tekstu.	Valoda ne vienmēr ir skaidra, izvēlētie vārdi un teikuma konstrukcijas lietoti, lielākoties ievērojot pareizrakstību, tomēr ir saskatāmas kļūdas un nekonsekvences; izvēlētais valodas stils ir vāji piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir skaidra, ar labu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir ļoti skaidra, iedarbīga, ar augstu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir efektīvs (iedarbīgs) un piemērots uzdevuma izpildei.

Diskusiju foruma snieguma apraksts

Kritērijs/līmenis	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Izvēlētā teksta temata raksturojums	Irniecīga izpratne par teksta tematu, tēmas aktualitāte ir pieminēta, raksturota nepilnīgi, izmantojot stereotipisku pieeju. Nav izpratnes par tēmas kontekstuālu aktualitāti.	Ir izprasts izvēlētā teksta temats un daļēji raksturota tēmas aktualitāte. Nav izmantots tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām. salīdzinājums ar citām tēmām.	Ir pilnībā izprasta izvēlētā teksta tēma, ir raksturota tēmas aktualitāte, izceļot tās būtiskākos aspektus. Ir izmantots arī tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir padziļināti izprasta izvēlētā teksta tēma, ir padziļināti raksturota tēmas aktualitāte, izceļot gan tās būtiskākos aspektus, gan kontekstuālo raksturojumu citu kultūrfaktu kontekstā. Ir izmantots padziļināts salīdzinājums ar citām tēmām.
Izvēlētā teksta satura izpratne	Irniecīga izpratne par teksta saturu, ir dots pārskats par tekstu, nevis tā analīze. Teksta apraksts atklāj daļēju izpratni par teksta žanru, nav izpratnes par teksta nolūku un kontekstuālo iedarību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir daļēji izprasts, ir analizēti teksta satura būtiskie aspekti, bet nav pievērsta uzmanība detaļām. Teksta analīze atklāj daļēju izpratni par teksta žanru un nolūku, nav izpratnes par teksta kontekstuālo iedarību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir izprasts, ir analizēts gan teksta satura būtiskie aspekti, gan arī pievērsta uzmanība detaļās niansētai informācijai. Teksta analīze atklāj izpratni par teksta žanru un nolūku, kā arī kontekstuālo iedarību mūsdienu kultūrā.	Teksta saturs ir izprasts, ir analizēts gan teksta satura būtiskie aspekti, gan arī pievērsta uzmanība detaļās niansētai informācijai, turklāt tām ir piedāvāts kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citiem līdzīgiem kultūras faktiem. Teksta analīze atklāj izpratni par teksta žanru un nolūku un tā ir papildināta ar salīdzinošu raksturojumu, minot citus līdzīgus vai atšķirīgus piemērus.
Izpratne par izvēlētā teksta struktūru un izmantotajiem izteiksmes līdzekļiem	Ir vāja teksta struktūras izpratne, nespēj identificēt un pilnvērtīgi aprakstīt izvēlētā teksta sastāvdaļas. Arī izmantoto izteiksmes līdzekļu analīze ir vāja – nav pamanītas tekstā būtiskās pazīmes, nav izprastas izteiksmes līdzekļu iedarbības iespējas.	Ir daļēja teksta struktūras izpratne, teksta struktūras sastāvdaļu apraksts ir shematisks, nav aprakstīta izvēlētā teksta specifika. Tekstā izmantotie mākslinieciskie elementi pamanīti un aprakstīti daļēji un nepilnīgi, nav analizēta to iedarbības iespēja kontekstā.	Ir laba teksta struktūras izpratne; teksts tiek analizēts, koncentrējoties uz jautājumiem par konkrētā izvēlētā teksta struktūru un raksturojot gan satura, gan struktūras, gan mākslinieciskos elementus, prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas.	Ir teicama teksta struktūras izpratne, padziļināti pievērsta uzmanība arī struktūras niansēm. Teksts tiek teicami analizēts gan satura, gan struktūras, gan māksliniecisko izteiksmes līdzekļu ziņā, piedāvāts kontekstuāls salīdzinājums ar citiem līdzīgiem vai atšķirīgiem piemēriem. Prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas, kā arī piedāvāts vērtējošs viedoklis par pilnveides un daudzveidības iespējām

Latviešu valoda un literatūra (augstākais mācību satura apguves līmenis)

Centralizētā eksāmena programma

2022./2023.m.g.

Skolēna veidotais diskusijas teksts				
Prasme izmantot faktus un argumentus diskusijā	Ir izmantota vāja argumentācija, netiek izmantoti konkrēti fakti un piemēri, bet gan aprakstošas, neskaidras frāzes un subjektīvi, nepamatoti minējumi bez analītiskas pieejas.	Ir izmantota pietiekama argumentācija, kas balstīta gan uz subjektīviem vērojumiem, gan uz atsevišķiem faktiem, trūkst priekšstata par viedokļa pamatotību.	Ir prasmīgi izmantots argumentēts viedoklis, kā pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētām atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski vērtēt viedokli, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem.	Ir teicami izmantots argumentēts viedoklis, kā pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri, kā arī tiek demonstrēta prasme kritiski vērtēt izmantoto avotu informāciju, salīdzinot kontekstuāli dažādus informācijas avotus. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētām atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski analītiski vērtēt savu un citu izteiktos viedokļus, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem
Veidotā diskusijas teksta organizācija (kompozīcija un domas attīstība)	Diskusijas teksta struktūra un domas attīstība ir organizēta vāji. Uzsvars likts pārsvarā tikai uz vienu argumentu. Teksta struktūra ir nepilnīga, nav līdzsvara starp diskusijas teksta daļām. Nav izprotams autora viedoklis.	Diskusijas teksta struktūra un domas attīstība ir organizēta nepilnīgi. Tekstā nav līdzsvara starp analīzes daļām, izvērstā vai sašaurināta kāda diskusijas argumenta vai diskusijas teksta daļa. Autora viedoklis ir formulēts, tomēr tas ir neskaidrs, balstīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs.	Diskusijas teksta struktūra un domas attīstība ir labi organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi. Tekstā ir ievērots līdzsvars starp diskusijas teksta daļām, tās ir loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Diskusijas tekstā labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	Diskusijas teksta struktūra un domas attīstība ir teicami organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi, kā arī rūpīgi izstrādātas detaļas. Diskusijas teksta sastāvdaļas ir līdzsvarotas, loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Diskusijas tekstā pārļiecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
Diskusijas teksta valoda	Valoda retos gadījumos ir skaidra, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta, veidojot savu tekstu.	Valoda ne vienmēr ir skaidra, izvēlētie vārdi un teikuma konstrukcijas lietoti, lielākoties ievērojot pareizrakstību, tomēr ir saskatāmas kļūdas un nekonsekvences; izvēlētais valodas stils ir vāji piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir skaidra, ar labu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir ļoti skaidra, iedarbīga, ar augstu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir efektīvs (iedarbīgs) un piemērots uzdevuma izpildei.

Diskusijas dalībnieka teksta funkcionālā iedarbība	Valoda ir vispārīga, stereotipiska, tajā nav iekļauti līdzekļi, lai iedarbotos uz teksta adresātu. Neverbālo izteiksmes līdzekļu nav vai tie neatbilst kontekstam un situācijai.	Valoda ir daļēji vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, ievērojot ētiskos un tiesiskos principus, tā nav pārliecinoša. Emocionālā papildinformācija un neverbālie izteiksmes līdzekļi daļēji atbilst kontekstam un situācijai.	Valoda ir vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, ievērojot ētiskos un tiesiskos principus, runātājs spēj pārliecināt. Emocionālā papildinformācija un neverbālie izteiksmes līdzekļi atbilst kontekstam un situācijai.	Valoda ir vērsta uz auditorijas ietekmēšanu, ievērojot ētiskos un tiesiskos principus; runātājs spēj pārliecināt un iedvesmot. Emocionālā papildinformācija atbilst kontekstam un situācijai. Izvēlēta komunikācija ir multimodāla un pilnībā atbilst kontekstam un situācijai.
Diskusijas dalībnieka prasme iesaistīties dialogā/ polilogā	Neiesaistās diskusijā, bet darbojas no citiem neatkarīgi. Spēj izteikt savu viedokli, bet nespēj atbildēt uz oponentu jautājumiem.	Daļēji prot iesaistīties dialogā/ polilogā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Daļēji prot atbildēt uz oponentu jautājumiem. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.	Prot iesaistīties dialogā/polilogā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Prot atbildēt uz oponentu jautājumiem, kā arī virzīt diskusiju mērķtiecīgā virzienā. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.	Prot organizēt dialogu/polilogu un iesaistīties tajā, cieņpilni izturoties pret sarunas dalībniekiem. Prot plaši un daudzveidīgi atbildēt uz oponentu jautājumiem, kā arī virzīt diskusiju mērķtiecīgā virzienā. Iesaistās diskusijā un argumentācijā, izmantojot tiesiskos un juridiskos pamatprincipus.

Recenzijas snieguma apraksts

Kritērijs/līmenis	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Recenzētā darba temata raksturojums	Irniecīga izpratne par teksta tematu, aktualitāte ir pieminēta, raksturota nepilnīgi. Nav izpratnes par temata kontekstuālu aktualitāti.	Ir izprasts izvēlēta teksta temats un daļēji raksturota aktualitāte. Nav izmantots tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir pilnībā izprasts izvēlēta teksta temats, raksturota aktualitāte. Ir izmantots arī tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir padziļināti izprasts izvēlēta teksta temats, ir padziļināti raksturota aktualitāte, izceļot gan tās būtiskākos aspektus, gan kontekstuālo raksturojumu citu kultūrfaktu kontekstā. Ir izmantots padziļināts salīdzinājums ar citām tēmām.
Izpratne par recenzētā teksta struktūru un izmantotajiem izteiksmes līdzekļiem	Ir vāja teksta struktūras izpratne, nespēj identificēt un pilnvērtīgi aprakstīt izvēlēta teksta sastāvdaļas. Arī izmantoto izteiksmes līdzekļu analīze ir vāja – nav pamanītas tekstā būtiskās pazīmes, nav izprastas izteiksmes līdzekļu iedarbības iespējas. Nav piedāvāti ieteikumi darba uzlabošanai.	Ir daļēja teksta struktūras izpratne, teksta struktūras sastāvdaļu apraksts ir shematisks, nav aprakstīta izvēlēta teksta specifika. Tekstā izmantotie mākslinieciskie elementi pamanīti un aprakstīti daļēji un nepilnīgi, nav analizēta to iedarbības iespēja kontekstā. Nav piedāvāti ieteikumi darba uzlabošanai.	Ir laba teksta struktūras izpratne; teksts tiek analizēts, koncentrējoties uz jautājumiem par konkrētā izvēlēta teksta struktūru un raksturojot gan saturu, gan struktūras, gan mākslinieciskos elementus, prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas. Ir piedāvāti ieteikumi darba uzlabošanai	Ir teicama teksta struktūras izpratne, padziļināti pievērsta uzmanība arī struktūras niansēm. Teksts tiek teicami analizēts gan saturs, gan struktūras, gan māksliniecisko izteiksmes līdzekļu ziņā, piedāvāts kontekstuāls salīdzinājums ar citiem līdzīgiem vai atšķirīgiem piemēriem. Prasmīgi ir analizētas tekstā izmantoto līdzekļu iedarbības iespējas, kā arī piedāvāts vērtējošs viedoklis par pilnveides un daudzveidības iespējām
Prasme izmantot faktus un argumentus recenzijā	Darbā ir izmantota vāja argumentācija, netiek izmantoti konkrēti fakti un piemēri, bet gan aprakstošas, neskaidras frāzes un subjektīvi, nepamatoti minējumi bez analītiskas pieejas.	Darbā ir izmantota pietiekama argumentācija, kas balstīta gan uz subjektīviem vērojumiem, gan uz atsevišķiem faktiem, trūkst priekšstata par recenzijas autora viedokļa pamatotību.	Recenzijā ir prasmīgi izmantots argumentēts viedoklis, kura pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētiem atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski vērtēt viedokli, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem.	Recenzijā ir teicami izmantots argumentēts viedoklis, kura pamatā ir pārbaudīti fakti un piemēri, kā arī tiek demonstrēta prasme kritiski vērtēt izmantoto avotu informāciju, salīdzinot kontekstuāli dažādus informācijas avotus. Izteiktais viedoklis ir pamatots ar precīzi izvēlētiem atsaucēm. Izteiktie apgalvojumi raksturo teicamu prasmi kritiski analītiski vērtēt savu un citu izteiktos viedokļus, balstoties uz kvalitatīviem argumentiem.

Recenzijas organizācija (kompozīcija un domas attīstība)	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta vāji. Analīzē uzsvars likts pārsvarā tikai uz vienu elementu. Teksta struktūra ir nepilnīga, nav līdzsvara starp analīzes daļām. Nav izprotams autora viedoklis.	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta nepilnīgi. Tekstā nav līdzsvara starp analīzes daļām, ir izvēsta vai sašaurināta kāda analīzes daļa. Autora viedoklis ir formulēts, tomēr tas ir neskaidrs, balstīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs.	Darba struktūra un domas attīstība ir labi organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi. Tekstā ir ievērots līdzsvars starp analīzes daļām, tās ir loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Analīzē labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	Darba struktūra un domas attīstība ir teicami organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi, kā arī rūpīgi izstrādātas detaļas. Teksta sastāvdaļas ir līdzsvarotas, loģiski sasaistītas, ar pakāpenisku domas izvērsumu. Analīzē pārliecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
Recenzijas valoda.	Valoda retos gadījumos ir skaidra, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta, veidojot savu tekstu. Mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi netiek izmantoti.	Valoda ne vienmēr ir skaidra, izvēlētie vārdi un teikuma konstrukcijas lietoti, lielākoties ievērojot pareizrakstību, tomēr ir saskatāmas kļūdas un nekonsekvences; izvēlētais valodas stils ir vāji piemērots uzdevuma izpildei, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi nav izmantoti vai izmantoti nepiemēroti. Valoda ne vienmēr ir skaidra, izvēlētie vārdi un teikuma konstrukcijas lietoti, lielākoties ievērojot pareizrakstību, tomēr ir saskatāmas kļūdas un nekonsekvences; izvēlētais valodas stils ir vāji piemērots uzdevuma izpildei, mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi nav izmantoti vai izmantoti nepiemēroti	Valoda ir skaidra, ar labu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei. Ir izmantoti mākslinieciskās izteiksmes līdzekļi, kas pielāgoti stilam.	Valoda ir meistarīga, iedarbīga, ar augstu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību, kā arī lietojot iederīgus mākslinieciskos un stilistiskos izteiksmes līdzekļus, izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei. Ir izmantoti oriģināli mākslinieciskās

Jaunrades darba snieguma apraksts

Kritērijs/līmenis	Sācis apgūt	Turpina apgūt	Apguvis	Apguvis padziļināti
Jaunrades darba temata raksturojums	Irniecīga izpratne par darba tēmu, tēmas aktualitāte ir pieminēta, raksturota nepilnīgi, izmantojot stereotipisku pieeju. Nav izpratnes par tēmas kontekstuālu aktualitāti.	Ir izprasta darba tēma un daļēji raksturota tēmas aktualitāte. Nav izmantots tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir pilnībā izprasta darba tēma, ir raksturota tēmas aktualitāte, izceļot tās būtiskākos aspektus. Ir izmantots arī tēmas kontekstuāls raksturojums, salīdzinot ar citām aktuālām tēmām.	Ir padziļināti izprasta darba tēma, ir padziļināti raksturota tēmas aktualitāte, izceļot gan tās būtiskākos aspektus, gan kontekstuālo raksturojumu citu kultūrfaktu kontekstā. Ir izmantots padziļināts salīdzinājums ar citām tēmām.
Jaunrades darba formas un satura savstarpēja mijiedarbe	Jaunrades darba forma nav saskaņota ar māksliniecisko nolūku, kā arī izvēlēto saturu un stilu. Jaunrades darba tekstā ir ievēroti teksta uzbūves pamatnosacījumi, tomēr nav ievērotas būtiskas attiecīgā daiļliteratūras žanra iezīmes.	Jaunrades darba forma ir daļēji saskaņota ar māksliniecisko nolūku, kā arī izvēlēto saturu un stilu. Jaunrades darba tekstā ir ievēroti teksta uzbūves pamatnosacījumi, kā arī daļēji ievērotas būtiskas attiecīgā daiļliteratūras žanra (literāra pasaka, dzejolis, feļetons, tēlojums u. c.) iezīmes.	Jaunrades darba forma pilnībā atbilst mākslinieciskajam nolūkam, kā arī ir saskaņota ar izvēlēto saturu un stilu. Jaunrades darba teksts atbilst teksta uzbūves nosacījumiem – ir pilnībā ievērotas attiecīgā daiļliteratūras žanra (literāra pasaka, dzejolis, feļetons, tēlojums u. c.) iezīmes.	Jaunrades darba forma ir oriģināla, tā pilnībā atbilst mākslinieciskajam nolūkam, kā arī ir saskaņota ar izvēlēto saturu un stilu. Jaunrades darba teksts nav pretrunā ar teksta uzbūves nosacījumiem, tomēr tas ir oriģināls un netradicionāls
Jaunrades darba kompozīcija	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta vāji. Teksta struktūra ir nepilnīga, nav līdzsvara starp teksta daļām. Nav izprotams autora viedoklis.	Darba struktūra un domas attīstība ir organizēta nepilnīgi. Jaunrades darbā nav līdzsvara starp teksta daļām, izvērstā vai sašaurinātā kāda teksta daļa. Autors viedoklis	Darba struktūra un domas attīstība ir labi organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi. Jaunrades darbs ir izveidots kā mākslinieciski kompozicionāls veselums.	Darba struktūra un domas attīstība ir teicami organizēta, ir ievēroti teksta uzbūves nosacījumi, kā arī rūpīgi izstrādātas detaļas. Jaunrades darbs ir izveidots kā mākslinieciski kompozicionāls

		ir formulēts, tomēr tas ir neskaidrs, balstīts trafaretās, vispārīgās atziņās, vietumis pretrunīgs.	Darbā labi atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.	veselums ar oriģinālām iezīmēm. Darbā pārliecinoši atklāta autora attieksme, ir piedāvātas oriģinālas domas un atziņas.
Jaunrades darba valoda	Valoda retos gadījumos ir skaidra, ir daudz kļūdu vārdu un teikumu lietojumā un pareizrakstībā; ir nepietiekama valodas stila izjūta, veidojot savu tekstu.	Valoda ne vienmēr ir skaidra, izvēlētie vārdi un teikuma konstrukcijas lietoti, lielākoties ievērojot pareizrakstību, tomēr ir saskatāmas kļūdas un nekonsekvences; izvēlētais valodas stils ir vāji piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir skaidra, ar labu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību; izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei.	Valoda ir meistarīga, iedarbīga, oriģināla, ar augstu lietpratības pakāpi, izvēloties precīzus vārdus un terminus, teikuma konstrukcijas un ievērojot pareizrakstību, kā arī lietojot iederīgus mākslinieciskos un stilistiskos izteiksmes līdzekļus; izvēlētais valodas stils ir piemērots uzdevuma izpildei.